

7.11.2023

PÄLKÄNEEN KUNNAN LAUSUNTO PIRKANMAAN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTIKERTOMUKSESTA JA -SUUNNITELMASTA 2023 - 2026 SEKÄ SIIHEN LIKITETTÄVISTÄ LAKISÄÄTEISISTÄ ALUEELLISISTA HYVINVOINTISUUNNITELMISTA

Pälkäneen kunta kiittää Pirkanmaan hyvinvointialuetta suunnitelmien valmistelusta ja lausuntopyynnöstä.

Hyvinvointisuunnitelmien valmistelussa on tehty arvokasta työtä yhteisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) tilannekuvan muodostumiseksi Pirkanmaalla. Yhteiset painopisteet ohjaavat toimenpiteitä samoihin teemoihin niin hyvinvointialueen kuin kuntien ja järjestöjenkin palvelutuotannossa. Viisi painopisteeksi valittua asiakokonaisuutta ovat riittävän laajoja, jotta niiden sisällä voidaan huomioida ja painottaa alueellisia ja kunta-kohtaisia teemoja. Samaan aikaan valitut painopisteet ja yhteiset tavoitteet ovat niin yleisluontoisia, että monin paikoin suunnitelmat ovat enemmänkin olemassa olevan toiminnan kuvailua kuin konkreettisia toimenpiteitä.

Tavoitteita on 15, eikä niillä ole selkeää fokusta. Onko ”kaikki tavoittelevat kaikkea” -linjaus toimiva? Alasuunnitelmien osalta voisi olla selkeämpää ja paremmin toimintaa ohjaavaa sallia painotus vain tiettyihin tavoitteisiin. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma erityisesti kärsii vaatimuksesta vastata kaikkiin yhteisiin tavoitteisiin.

Suurin osa suunnitelmista liittyy suoraan tai välillisesti lapsiin ja nuoriin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta kiistattomasti keskeisin tekijä on heidän perheolosuhteensa ja heidän vanhempiansa hyvinvointi. Tämä olisi selkeä fokus yhteiseen hyte-toimintaan. Perheiden ja vanhemmuuden tuki tulisi näkyä suunnitelmissa vahvemmin. Työikäisen aikuisväestön palvelut jäävät vähälle huomiolle, vaikka suuri osa heistä on lasten ja nuorten vanhempia. Luokittelut ja kategorisoinnit helposti hämärtävät asia- ja vaikuttavuusyhteyksiä.

Vaikuttavuusanalyysin rooli suunnitelmien laadinnassa jää epäselväksi. Suunnitelmien pohjana olevan tilannekuvan luomiseen on käytetty laajaa indikaattoriaineistoa ja tilannekuvalla on vahva tietoperusta. Onko sama tietoperusta ja vaikuttavuusarviointi tehty ja käytössä ehdotettujen toimenpiteiden taustalla? Onko esimerkiksi tiedon puute todettu esteeksi sille, että asukkaat eivät tee hyvinvointiaan edistäviä elintapavalintoja arjessa?

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen painotus on saatu suunnitelmiin esiin kiitettävällä tavalla. Yhä niukkenevat taloudelliset resurssit haastavat painopisteen siirtämisen korjaavasta ennaltaehkäisevään toimintaan, mikä sekin on suunnitelmissa osin tunnistettu. Ennaltaehkäisevän painotuksen ja hyte-näkökulman saaminen työotteeksi kaikkeen hyvinvointialueen palvelutuotantoon on sekä ratkaisevan tärkeä että kaikkein vaikein tehtävä. Lääkäreiden määräämien ”lääkkeiden” valikoimaan tulisi saada enenevässä määrin liikuntaa, kulttuuria ja yhdessäoloa.

7.11.2023

Huomattavan suuri osa ehdotetuista toimenpiteistä kohdistuu organisaatioon itseensä ja näkökulmana on toimintojen järjestämisen näkökulma, ei niinkään asukkaan/asiakkaan näkökulma. Tämä lienee ymmärrettävä uuden organisaation kehitys- ja toimintakulttuurin luomisvaiheeseen liittyvänä piirteenä, mutta jatkossa näkökulman tulisi olla asukas-/asiakaskeskeisempi.

Toimenpide-ehdotuksissa on varsin vähän mainittu jo ennen hyvinvointialueen toiminnan alkamista kunnissa kehitettyjä ja käytössä olevia hyviä ja monistettavissa olevia toimintamalleja. Alueellisesti esimerkiksi LAPE-hankkeessa tehtiin mittavaa kehitystyötä vuosien ajan. Miten tehtyä työtä hyödynnetään Pirkanmaan hyvinvointialueen toiminnassa?

Joidenkin kuntien käyttämässä Kuntaliiton tuottamassa hyvinvointikertomus ja -suunnitelmapohjassa on omat sarakkeensa myös toimenpiteiden vastuutahoille ja tarvittaville resursseille. Alueellinen hyvinvointisuunnitelma jäməköityisi näistä kokonaisuuksista. Ilman niitä suunnitelma jää jossain määrin leijumaan vailla tekijää ja resurssia.

Lausuntopyynnössä pyydetään kommentteja erityisesti yhteisestä toimeenpanosta. Aihepiiri onkin kaikkein keskeisin hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön ollessa vasta alkuvaiheessa. Hyvinvointialue ja kunnat tekevät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä yhdessä, osana omaa palvelutuotantoaan. Sote-uudistus näyttäytyi kunnissa osittain niin, että sote-palvelut ”karkaavat” jonnekin. Hyvinvointisuunnitelmat ovat keskeinen väline konkretisoida, luoda ja vahvistaa yhteistyön rakenteita ja muotoja.

Yhteistyön ollessa alku- ja opetteluvaiheessa on tärkeää tunnistaa yhdyspinnat ja niistä saavutettavat hyödyt. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman osio ”hyvinvointityö yhdyspinnoilla” on tästä erinomainen esimerkki. Jokaisessa suunnitelmassa tulisi olla tämä sama, yhdyspintoja kirkastava osio.

Yhteistyö vaatii opettelua ja yhteistyön sujuvien käytäntöjen luomista ja sopimista. Yhteistyön kehittämiseen tähtääviä tavoitteita ja toimenpiteitä on suunnitelmissa varsin vähän. Sujuvien palveluketjujen rakentaminen ja varmistaminen olisi tärkeä yhteinen hyte-työn tavoite, joka pitäisi olla suunnitelmiin kirjattuna.

Samoin suunnitelmiin tulisi olla kirjattuna hyvinvointialueen konkreettinen tuki kuntien hyte-työlle. Kunnat tarvitsevat hyvinvointialueen tukea erityisesti ajantasaisen ja oleellisen terveyttä ja hyvinvointia koskevan kuntakohtaisen tiedon saamisessa. Hyvinvointialueen hyte-työn yhtenä tavoitteena voisi olla yhteisen hyte-työn käyttöön suunnatun tietomallin rakentaminen.

Konkreettiset, yhteiset toimintamallit, kuten opiskeluhuollossa kehitteillä oleva poissaoloihin puuttumisen malli, ovat kaikkein hyödyllisintä yhteistyön toimintapintaa. Selkeiden yhteisten mallien kehittämisestä hyötävät niin kunnat kuin hyvinvointialueen toimijat, kun toimintatavat yhdenmukaistuvat.

7.11.2023

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut toimenpide-ehdotukset kunnille ovat erinomainen tapa suunnata yhteistä toimintaa ja auttaa kuntia hyte-työn suuntaamisessa. Seuraavassa suunnitelmassa tätä käytäntöä voi vielä jatkajalostaa niin, että hyvinvointialueen toimenpidesuunnitelma ja ehdotukset kuntien toimenpiteiksi kirjataan taulukkoon rinnakkain, jolloin yhdyspinnat ja vastinparit tulevat selkeämmin näkyviin.

Pälkäneellä 7.11.2023

Pälkäneen kunnanhallitus

